

دشمن شناسی در مهدویت

فائده فراشی^۱

چکیده

در میان باورهای بنیادین اسلامی، مهدویت جایگاهی بس رفیع در اعتقاد و فرهنگ تشیع دارد و شیعه حیات و بالندگی خود را مدیون آن است. امروزه دشمنان، سرمایه‌گذاری‌های فراوانی در راه مبارزه با این اندیشه حیات بخش و اساس تشیع کرده اند. این هجوم‌های خشن که پس از پیروزی انقلاب اسلامی و به ویژه در دهه‌های اخیر به ساحت مهدویت شده است، نشان از اهمیت و حیاتی بودن این موضوع برای دشمن دارد. بایسته است با شناسایی این دشمنی‌ها و جدی بودن مبارزه دشمنان با مقوله مهدویت، با قوت و قدرت به پاسداشت این اعتقاد اساسی پرداخت و با بهره‌گیری از شیوه‌ها و روش‌های دقیق، به اقدامات لازم دست زد. این مقاله با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و با شیوه توصیفی-تحلیلی در ابتدا به بیان ضرورت دشمن شناسی در آیات و روایات و اهداف دشمنان امام عصر (عج) از دشمنی با آن حضرت و سپس به تبیین دشمنان امام عصر (عج)، کافران، یهودیان، منافقان، صهیونیسم مسیحی، فرقه‌های انحرافی، مدعیان دروغین و... را برشمرد.

واژگان کلیدی: استکبار، امام عصر (عج)، دشمنان، دشمن شناسی، مهدویت.

^۱. طلبه سطح دو، مدرسه علمیه معصومیه (علیه السلام)، a.farashi1404d@gmail.com

مقدمه

نقش اثرگذار مهدویت و آموزه‌های آن فرد و جامعه پوشیده نیست. این که مسلمانان، به ویژه شیعیان، به این امر بنیادین، باوری استوار دارند و آن را یکی از اعتقادهای ریشه‌ای خویش بر می‌شمرند، روشن و غیر قابل انکار است. بی‌گمان، هرچه باوری، ژرفای بیشتری داشته باشد، به حقیقت نزدیک‌تر باشد و در دل‌ها جای گیرد، بیشتر مورد دشمنی افراد و مکاتب قرار می‌گیرد. از طرفی شناخت دشمن از ضروریات اولیه هر مبارزه است و از طریق آن می‌توان بقای خود و جامعه را تضمین کرد. در طول تاریخ جوامع، تمام شکست‌ها ناشی از بی‌توجهی به دشمن بوده است.

شناخت دشمن از اموری است که بر اساس ادله نقلی و عقلی در دین رهایی بخش اسلام توصیه شده است اما نه آن گونه که قدرت‌های استکباری انجام می‌دهند، بلکه بر اساس مبانی اسلام به خصوص قرآن کریم با روش‌های اخلاقی پذیرفته شده است. قرآن کریم شناخت دشمن را برای حفظ و سلامت جامعه سفارش کرده و در قالب داستان‌های عبرت آموز به معرفی دشمنان توحید در اشکال گوناگون چون شیطان شناسی، منافق شناسی طاغوت شناسی و شناخت کفار و مشرکان اشاره می‌کند. در روایات هم به این امر بسیار توجه شده تا جایی که پیامبر (ﷺ) توصیه فرمودند برای رسیدن به اهداف بلند و متعالی و نیفتادن در دام شیطان ابتدا باید دشمن شناسی کرد. از این رهنمودها در می‌یابیم، که یکی از اساسی‌ترین عوامل پیروزی، شناخت دشمن است.

از جمله کتاب‌هایی که مسئله دشمن شناسی را مطرح می‌کند کتاب دشمن شناسی از منظر امام خامنه‌ای می‌باشد که حاوی بیانات مقام معظم رهبری پیرامون دشمن شناسی است که بیشتر مربوط به مسائل جمهوری اسلامی در عصر حاضر می‌باشد. در میان مقالات، مقاله‌ای که منحصراً به دشمن شناسی در مهدویت پرداخته باشد وجود ندارد اما مسئله دشمن شناسی در مسائل مختلف مورد بررسی قرار گرفته است، که از میان آن‌ها می‌توان به مقاله دشمن شناسی ضرورت جامعه انقلابی از آقای علی رضا قاسمی اشاره کرد که به بررسی دیدگاه‌های مقام معظم رهبری در مورد دشمن و دشمنی‌ها علیه جمهوری اسلامی پرداخته است. مقاله دیگر تحت عنوان دشمن شناسی قرآنی از خانم مریم مجتبی به استراتژی پیامبر (ﷺ) در مواجهه با دشمنان می‌پردازد.

حضرت مهدی به عنوان آخرین ذخیره الهی برای برپایی حکومت عدل جهانی و پایان بخشی همه باطل‌ها، از آغاز تا به امروز و تا برپایی آن حکومت جهانی، همواره مورد دشمنی بوده و هست؛ به ویژه آن که اندیشه مهدویت به عنوان احیا کننده عبودیت الهی در گستره زمین خاکی، سبب

می‌شود تا استکبار و دشمنان به بسیاری از خواسته‌های خود دست نیابند. به همین خاطر دشمنان آن حضرت با به کارگیری انواع ابزارها در پی نابود کردن حقیقت مهدویت یا ضربه زدن و مخدوش کردن آن است. بنابراین امروزه از وظایف بسیار مهم شیعیان و یاوران آن حضرت، شناخت دشمنان و طرح‌ها و شیوه‌های دشمنی با آن حضرت در این مبارزه است.

یکی از سوال‌هایی که در این راستا ذهن انسان را به خود مشغول می‌کند این است که دشمن شناسی چه ضرورتی دارد و آیا در قرآن و روایات به این مسئله پرداخته شده است؟ و این که دشمنان امام عصر (عج) در پی رسیدن به چه اهدافی با آن حضرت دشمنی می‌کنند؟ و از همه مهم‌ترین دشمنان چه کسانی هستند؟ در پژوهش حاضر قرار است ضمن پرداختن به بیان ضرورت دشمن‌شناسی از دیدگاه قرآن و روایات و بیان اهداف دشمنان امام عصر (عج)، به معرفی دشمنان آن حضرت بر اساس آیات و روایات و دشمنانی که در عصر حاضر با آن حضرت دشمنی می‌کنند، بپردازد.

مفاهیم

الف – مفهوم دشمن

-دشمن در لغت: دشمن [دُ مَ] (اسم مرکب) (از: دش، بد و زشت + من، نفس و ذات، و برخی گویند مرکب از (دشت) به معنی بد و زشت و (من) است) بدنفس، بددل، زشت طبع به معنی مفرده جمع به کار می رود. (دهخدا، لغت نامه دهخدا، ۱۰۹۰۸)

دشمن (کلمه عدو به معنای دشمن است که هم بر یک نفر اطلاق می شود، و هم بر جمع دشمنان). (مهدی، فرهنگ واژه های قرآنی، ص ۴۳۳)

کسی که بدی و زیان کس دیگری را بخواهد و کینه از او در دل داشته باشد؛ عداوت، خصومت، ضد دوستی. (عمید، فرهنگ فارسی عمید، ص ۹۵۳)

-دشمن در اصطلاح: دشمن در اصطلاح آن است که نسبت به کسی، گروه یا کشوری بدخواه، کینه جو و یا در جنگ ستیز باشد. (افشار، فرهنگ معاصر فارسی امروز، ص ۵۴۵)

آنکه عداوت می کند به شخصی و کسی که ضرر می رساند. (دهخدا، لغت نامه دهخدا، ص ۱۰۹۰۸)

رهبر معظم انقلاب در تعریف معانی دشمن با تاکید بر مبانی قرآنی به تعریف و تعیین مصادیق دشمن پرداخته اند: "دشمن کیست؟ همان است که قرآن فرمود: "وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَنْ تَمِيلُوا مِيلًا عَظِيمًا" کسانی که مست شهوت و قدرت و پولند، آن ها هستند که می خواهند همه مردم در غفلت باشند. همه مست باشند؛ چون آن ها مستند! مسئله این است." (سخنان نوروزی مقام معظم رهبری، ۱ فروردین ۱۳۷۳)

ب – مفهوم مهدویت

-مهدویت در لغت: واژه مهدویت از ریشه "هدی، یهدی" و برگرفته از صیغه "مهدی" به معنای هدایت کننده (فاعلی) یا هدایت شده (مفعولی) است. (لطیفی، مهدویت حکومت دینی و دموکراسی، ص ۱۸)

در روند استخراج و ترکیب "مهدویت" می توان دو نظر را ارائه کرد:

الف) مصدر صناعی یا جعلی: مصدری است که از ترکیب اسم یا صفتی با کلمه "یت" در عربی و "یدن" در فارسی به دست می‌آید مانند خاتمیت، زوجیت، مهدویت، ... در عربی و طلبیدن، بلعیدن... در فارسی. "مهدویت" کلمه‌ای مرکب از دو جز است یکی "مهدوی" که صیغه اسم فاعل یا مفعول است و دیگری که علامت مصدر جعلی است یعنی مهدوی بودن.

ب) وصف برای موصوف محذوف: واژه مهدویت وصف است برای موصوف محذوف که مسائل یا عقاید یا مباحث است مانند حسنه، سیئه و خطیئه که صفاتی هستند که موصوفش محذوف یا فراموش شده است. در این جا مهدویت یعنی عقاید و مسائلی که منسوب و مربوط به مهدی است. (مجدی، آرمان شهر صاحب الزمان (عج) ص ۲۷)

- مهدویت در اصطلاح: مهدویت دارای دو ساختار و دو نوع کاربرد است. اما اولین کاربرد یعنی مصدر جعلی (مهدی بودن) مطرح و ملحوظ نیست، آنچه معمولاً مطرح است، همان صفت نسبی است. یعنی: روش، مذهب، رفتار، فکر و عقیده‌ای که به مهدی انتساب داشته باشد. می‌توان گفت این "ی" تقریباً معادل (یسمی است که در زبان‌های اروپایی به کار می‌رود. مانند: فمینیسم، سوسیالیسم و... نکته دیگر اینکه برای انتساب کمترین نسبت کافی است، یعنی؛ ممکن است این انتساب از این جهت باشد که اصلاً محور آن فکر و شخص مهدی است که اعتقاد به او می‌شود مهدویت. پس مهدویت یعنی معتقد بودن به وجود مهدی. گاهی نسبت، بیش از این حیثیت لحاظ می‌شود یعنی رفتار هم رفتار مهدی پسند باشد یا رفتاری باشد که از او اخذ و الهام گرفته شده باشد. به این ترتیب فکر، طریقه یا رفتاری که انتساب به حضرت مهدی داشته باشد را مهدویت یا مهدی ایسم یا مهدوی می‌گوییم. (لطیفی، مهدویت حکومت دینی و دموکراسی، ص ۱۳۵)

۱- ضرورت دشمن شناسی

تمام پیامبران الهی و اوصیای آن‌ها، در راستای دعوت به خداپرستی با دشمنان فراوانی روبرو بوده‌اند، که قرآن کریم به بسیاری از آن‌ها اشاره کرده است. اوج این دشمنی‌ها نسبت به پیامبر (ﷺ) اسلام بود؛ چنانکه خود آن حضرت فرمود: "هیچ پیامبری همانند من آزار و اذیت ندید." امام زمان (عج) نیز دشمنان بسیاری داشته و خواهد داشت، چون به جنگ تمام قدرت‌های غاصب و ستمگر خواهد رفت، از این رو بسیاری از قدرت‌ها، طوایف، قبایل، ملت‌ها، گروه‌ها و مکاتب انحرافی با آن حضرت اعلام جنگ می‌کنند، اما وی پس از اتمام حجت بر آن‌ها زمین را از لوث وجودشان پاک می‌گرداند.

منافع زندگی دنیوی آن ها به خطر خواهد افتاد. از جمله این دشمنان می توان کافران، یهودان، منافقان، راحت طلبان را بر اساس آیات و روایات نام برد و با بررسی دشمنان در عصر حاضر به کسانی همچون صهیونیسم مسیحی، مدعیان دروغین، فرقه های انحرافی و مستشرقین می رسیم.

نکته ای که در این مقاله باید به آن توجه شود این است که دشمنانی که نام بردیم ممکن است تنها دشمنان امام عصر (عج) نباشند و آن حضرت در میان افراد و مکاتب مختلف دشمنان بیشتری داشته باشد در این مقاله مطرح نشده است که این مسئله خود کوششی فراوان برای تبیین دقیق دشمنان آن حضرت می طلبد.

دوم اینکه مسائلی همچون عوامل مخالفت با امام عصر (عج) راهبردهای دشمنان در مقابل آن حضرت و راههای مقابله با آن حضرت در این مقاله مطرح نشده است بنابراین پیشنهاد می شود که این مسائل در مقاله ای جداگانه مورد بررسی و واکاوی قرار گیرد.

فهرست منابع

* قرآن کریم، حسین انصاری

* نهج البلاغه، محمد دشتی

۱. اسحاقی، حسین، چگونه زیستن تهران، مشعر، ۱۳۸۶ ه، ش

۲. افشار، غلامحسین، فرهنگ معاصر فارسی امروز، تهران، فرهنگ معاصر، چاپ دوم، ۱۳۸۱ ه، ش

۳. بالادستیان، محمد امین، حائری پور، محمد مهدی؛ یوسفیان، مهدی؛ نگین آفرینش
۲، قم، انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی (عج)، ۱۳۹۲ ه، ش

۴. بنی‌هاشمی، سید محمد، سلسله درس‌های مهدویت، منزلت امام عصر (عج)،
تهران، منیر، ۱۳۸۸ ه، ش

۵. جمعی از نویسندگان، بانک جامع مقالات آیت الله سید علی خامنه‌ای، اصفهان،
مرکز تحقیقات رایان‌های قائمیه اصفهان، ۱۳۹۰ ه، ش

۶. جوادی آملی، عبدالله، تفسیر تسنیم، قم، مرکز نشر اسراء، چاپ اول، ۱۳۹۳ ه، ش

۷.،،،،،، ۱۳۸۶ ه، ش

۸. حسینی نیشابوری، سید علی اکبر، سلسله سخنرانی‌های استاد رفیعی، قم،
دارالمبلغن، چاپ دوم، ۱۳۹۷ ه، ش

۹. دهخدا، علی اکبر، لغت‌نامه، تهران، موسسه، لغت‌نامه، دهخدا، ۱۳۴۷ ه، ش

۱۰. ربانی خوارسگانی، علی، عبور از تاریکی غیبت، قم، مرکز تخصصی مهدویت، ۱۳۹۵ ه،
ش

۱۱. رحمتی شهرضا، محمد، هزار و یک نکته پیرامون امام زمان (عج)، قم، مسجد
مقدس جمکران، ۱۳۸۹ ه، ش

۱۲. رضوی، رسول، **امام مهدی (عج)**، قم، حوزه علمیه قم، مرکز مدیریت، ۱۳۸۴ هـ، ش
۱۳. سلیمیان، خدامراد، **درسنامه مهدویت ۳**، قم، انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (عج)، ۱۳۹۱ هـ، ش
۱۴. شاکری زواردهی، روح الله، **ضرورت طرح مباحث مهدویت**، تهران، بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود، ۱۳۸۴ هـ، ش
۱۵. شفیعی سروستانی، اسماعیل، **ماهنامه موعود ۷۰**، اصفهان: مرکز تحقیقات رایان های قائمیه اصفهان، ۱۳۸۵ هـ، ش
۱۶. صیدی، علی اکبر، **درآمدی به روش های جنگ نرم و شیوه های مقابله با آن از نگاه قرآن و حدیث**، زنجان، قلم مهر، ۱۴۰۰ هـ، ش
۱۷. علوی زاده خسرو، **موعود جهانی: امید م ست ضعفان عالم**، تهران، کتاب شیراز، ۱۳۸۷ هـ، ش
۱۸. عمید، حسن، **فرهنگ فارسی عمید**، تهران، انتشارات امیرکبیر، ۱۳۴۲ هـ، ش
۱۹. غزالی اصفهانی، علی، **دانش تینی های مهدوی**، اصفهان: مرکز تحقیقات رایان های قائمیه اصفهان، ۱۳۸۸ هـ، ش
۲۰. فخاری، عبدالحسین، **ذهنیت م ست شرقین و ا صالت مهدویت**، تهران، روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۷۸ هـ، ش
۲۱. قزوینی، سید محمد کاظم، **امام مهدی (عج) از ولادت تا ظهور**، (مترجم: علی کرمی و سید محمد حسینی)، قم، الهادی، چاپ دهم، ۱۳۹۱ هـ، ش
۲۲. کرمی، علی، **دیدار یار**، قم، نشر حاذق، چاپ اول، ۱۳۷۷ هـ، ش
۲۳. کمالی، موسی، **پا سخ به یک صد سوال و شبهه پیرامون امام عصر (عج) و فرهنگ مهدویت**، قم، بنیاد معارف اسلامی، ۱۳۹۱ هـ، ش

۲۴. لطیفی، رحیم، **مهدویت حکومت دینی و دموکراسی**، قم، بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود(عج)، ۱۳۸۹ هـ، ش
۲۵. موسسه پژوهش‌های فرهنگ انقلاب اسلامی، **مقالاتی از اندیشه‌نامه انقلاب اسلامی**، تهران: انتشارات انقلاب اسلامی، ۱۳۹۸ هـ، ش
۲۶. مجدی، حسین، **آرمان شهر صاحب الزمان**، قم، بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود، ۱۳۹۷ هـ، ش
۲۷. مجلسی، محمد باقر، **بحار الانوار**، با ترجمه فارسی (گروه مترجمان) تهران، موسسه انتشارات کتاب نشر، ۱۳۹۲ هـ، ش
۲۸. مرتضوی، سید ضیا، **دانشنامه امام خمینی(ره)**، تهران، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی(ره)، ۱۴۰۰ هـ، ش
۲۹. مکارم، ناصر، **تفسیر نمونه**، تهران: دارالکتب الاسلامیه، چاپ بیستم، ۱۳۷۷ هـ، ش
۳۰. معاونت فرهنگ، آموزش و پژوهش بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود(عج)، **مسیر یاری**، قم، بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود(عج)، ۱۳۹۸ هـ، ش
۳۱.، **پیام امیرالمؤمنین(ع)**، قم، مدرسه الامام علی بن ابیطالب، ۱۳۹۰ هـ، ش
۳۲. موسوی خمینی(ره)، **سید روح الله، صحیفه نور**، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۰ هـ، ش
۳۳. مهتدی، حسین، **فرهنگ واژگان قرآنی**، بوشهر، انتشارات مرکز منطقه‌ای اطلاع رسانی علوم و فناوری و دانشگاه خلیج فارس، ۱۳۹۸ هـ، ش
۳۴. مهدوی نگر شی، مرتضی، **ماهنامه موعود(عج)** ۱۶، ۱ صفهان: مرکز تحقیقات رایان های قائمیه اصفهان، ۱۳۷۸ هـ، ش

۳۵. واحد آموزش - ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، جنگ و جهاد در قرآن، تهران: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳۶۰ ه، ش
۳۶. هاشمی نسب، بی نا، شهد سخن ۱۰ / هم دلی و هم زبانی، قم، دفتر مطالعات و پژوهش‌های مرکز رسیدگی به امور مساجد، ۱۳۹۴ ه، ش

منابع عربی

۱. ابن صباغ، علی بن محمد، الفصول المهمه فی معرفت الائمه، قم؛ مجمع جهانی اهل بیت، چاپ دوم، ۱۳۹۰ ه، ش
۲. تمیمی آمادی، عبدالواحد بن محمد، غررالحکم و دررالحکم، قم، ۱۳۸۵ ه، ش
۳. لیثی واسطی، علی بن محمد، عیون الحکم و المواعظ، قم، موسسه علمی فرهنگی دارالحديث، ۱۳۷۶ ه، ش
۴. محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، قم، موسسه دارالحديث العلمیه و الثقافیه، چاپ چهارم، ۱۳۸۸ ه، ش

مقالات

۱. قاسمی، سید علی رضا، "دشمن شناسی ضرورت جامعه انقلابی"، همایش ملی تبیین اندیشه دفاعی امام خامنه‌ای: sid۱۳۹۷، ه، ش
۲. مجتبی، مریم، "دشمن شناسی قرآنی و استراتژی پیامبر (ﷺ) در مواجهه دشمنان در آیات مقاومت"، فصلنامه علمی مطالعات بیداری اسلامی، شماره چهاردهم، ۱۴۰۱ ه، ش